

Erindringer om min Bedstefader.

Fortalt af Sønesønnen Lydik Frehr (F1-c)

Det var altsaa endnu inden den 1. Verdenskrig, jeg- maa vel have været en 10 - 12 aar gammel, da mine Indtryk om det gamle Hjem fæstnede sig stærkt i mit Sind.

Jeg mindes Bedstefader med sit hvide, ikke særligt velelejede, Sømandsskæg sidde i sin lidt luvslidte Islandstrøje med Ryggen mod Vinduet og højre arm tungt hvilende paa Skrivebordet. Han havde skaldet Isse, som ikke altid var helt rent i Hovedbunden. Benklæderne var falmet og lappet og havde en mærkelig ubestemmelig Farve .Hans Fødder hvilede i Bedstemors blaamelerede hjemmestrikkede Strømper og Tøfler.

Bedstefar var som oftest faamælt og indadvendt, - altid gumlende paa sin " Tobakssovs " som ofte voldte ham Vanskeligheder, naar han talte eller skulde indtage noget spiseligt. Saa gravede han gerne med højrehaands Pegefinger rundt i Munden, inden han gik til Bords.

Den for vi Drengene mærkelige " Sovs " tilberedte han omhyggeligt i en mørkbrun Trækasse med Skydelaag, Blandingen bestod af gammel. Tobaksaske og lidt grovskaaren Pibetobak. Jeg mindes ikke at have set ham ryge, men han havde en del Cigarer gemt hen i en lille Blikæske, som stod øverst paa Skrivebordsopsatsen. Dem havde han faaet samlet ved at gaa rundt som Skatteopkræver i hele Sognet, derfor var Cigarerne ogsaa mildest talt " Usorteret ". Selvom Bedstefar var faamælt kunde han godt, som de fleste gamle, li- de at fortælle vi Børn Smaahistorier. - Disse var sikkert alle hjemmelavet, men ikke derfor mindre morsomme. Selv morede han sig mest herover, men maatte ofte knibe Munden sammen for ikke at " Sovsen " skulde sive ud.

Han begyndte f.Eks. " Kan du spaa ?

Se hvis du faar mange Penge, bliver du rig !

Hvis du lever længe, bliver du gammel,
og saa kan du ikke holde Røven sammen!!

Ved du hvad en Habakuk er for noget ?

Og videre i den dur, og saa lo den gamle.

I sine unge Dage, var Bedstefar jo Sømand, han havde sejlet i 12 aar og var med i Slaget ved Helgoland i 1864. Søfarten optog ham stadig, og da jeg som ung blev taget til Marinen, men senere trak Frinummer, var han meget interesseret.

Ved du hvad en Svabergast er ? spurgte han. Det er en Matros, som skal svabe W.C. og rense op efter dem, som kaster op paa Dækket! - Det var jo meget hyggelige Oplysninger til mig af en gammel Søulk.

Han havde ogsaa lært Væverfaget og det var os en Fryd hvis vi kunde faa ham til at synge den gamle, tyske Væververse:

Der Leinenweber nimmt kein Lehrjung an,

der nicht 6 Wochen hungrig kann,

- Grau oder Blau -

Der Leinerweber schlachtet jedes Jahr zwei Schwein,

der eine wehre stohlen, der ander wehr nicht sein!
- Grau oder Blau
Omkvædet foregik med rigtige Vævertag, med begge Hænder ud til Siden.

Efter som Væveriet blev afløst af mere moderne Fabrikation blev han Vognmand med Postbesørgelse fra Skodborg til Jels. Senere, da Amtsbanen Haderslev - Skodborg blev anlagt vistnok i 1905 ansattes han som Vejmand under Kommunen.

Jeg ser endnu gamle Bedstefar traske afsted i Lædertrøje og spidse Træsko op ad landevejen for at skrabe Mudderet af Vejbanen med en lang Jernskraber og flytte " Træbukke " fra den ene side af Vejen til den anden, Bukkene blev opstillet skiftevis paa højre og venstre side af Vejen. Dagen efter blev de opstillet i omvendt Orden. Dette bevirkede at Hestekøretøjerne (Biler fandtes jo ikke dengang) blev tvunget til at slide Landevejen ensartet i hele sin Bredde. Onkel Hans (E1 - d.) har i denne Forbindelse fortalt følgende lille Intermezzo om Bedstefar, der i grunden karakteriserer Fræhrernes stillingtagen til dem, der føler Sig lidt hævet over andre.

En Aften, Bedstefar var i gang med at flytte omtalte Bukke paa Landevejen, kom en større Gaardmand kørende, (Han var fra et af nabosognene) Irriteret over at skulde køre ud og ind, standsede Manden hestene og spurgte Bedstefar hvad det skulde være godt for. Spørgsmaalet kom kort og brøst, hvorfor Bedstefars Svar lød ligesaa kort: "Det er for at De skal køre udenom dem,!" Nu blev Manden for alvor ophidset og spurgte om Bedstefars Navn, hvortil denne svarede: " Er der nogen der spørger nem, kan de sige, De ved det ikke" Hestene fik nu et rap med Pisken og skældende fortsatte Manden Kørslen.

Bedstefar var næppe saa religiøs anlagt som f.eks. Bedstemors umiddelbare Opfattelse af Kristendommen eller hans Broder Søren Fræhr (D1 - b.) som ofte besøgte det ramle Hjem. Farbror Søren var en sand Guds Mand! - Han var tilsluttet "Indre Mission" og var meget afgjort og Bibelfast. Bedstefar kunde godt tage et lille " Faneme " under et Ordskifte, men saa hyssede Bedstemor naa ham med et " Far - da " Naar Farbror, altsaa Søren Fræhr, gæstede deres Hjem kom der ofte til Debat, ligefra Politik til Emnet, som laa ham mest paa Sinde " Religionen ". Her fik vi Drengene vor første Anskuelserundervisning i de stadig aktuelle Emner og vi syntes selve Autoriteten var sat i Højsædet. Farbror Søren var afgjort i sine Meninger, var altid sober og pænt paaklædt

med sort Lastingskrave og Silkekasket. Naar Farbror kom ind paa Teologien gik Bølgerne højt og der var ikke altid Enighed. Bedstefar var god til at replicere:

Da taler altid om Guds Befalinger, men glemmer. Forjættelserne, sagde han. Ja, men hvad er troen for en mærkelig Ting - docerede Farbror videre, Hvor tur Landmanden kaste Sæden i Jorden en Foraarsdag, hvis han ikke troede det gav mangefold. igen ? Gamle Farbror talte sig varm, saa Taarerne trillede ham ned ad Ansigtet. Forstaa mig ret, Bror - o.s.v. gik Snakken. (Bare han ikke har forvekslet Troens sikre Forvisning med almindelig " Erfaring paa dette

Omraade.) Men Farbror var god nok, han var levende optaget af hans Gudsforhold.

Da Krigen brød ud i August 1914 maatte min Fader (E1 - b.) som var aktiv uddannet, med straks paa 3. Mobilmachungstag. Senere blev ogsaa hans Brødre Hans (E1 - d.) og Peter (E1 - e.) efter en kort nødtørftig Uddannelse indkaldt. Saaledes havde Bedsteforældrene 3 Sønner med, som dog alle kom helskindet hjem igen. Den yngste og ugifte Søn Peter Fræhr havde ved Indkaldelsen en lille Landejendom

syd for Skodborg. Ejendommen blev under hans Fraværelse, som saa mange andre Landboejendomme, drevet ved Hjælp af til - fangne tagne Russere under tilsyn af Gdj. Jens Hørlyck. Men eftersom Krigen gik i Langdrag kneb det med at faa Ejendommen rigtig passet. Der var Knaphed paa alt, Foderstoffer, Kunstgødning o.s.v. Samtidig var der Afleveringspligt paa Dyr og Korn. Da var det gamle Bedstefar tog sig paa at passe sin Søns Ejendom en hel lang Vinter igennem. Det var i Krigsvinteren 1916 - 17.

(Jeg opbevarer et lille Regnskab over Ejendommens Drift, som Bedstefar har sendt til sin Søn.)

Tidlig hver Morgen i Sne og Kulde traskede den gamle Mand op til Ejendommen for at malke, røgte og passe Dyrene, der endnu var tilbage. I mit Hjem havde Tyskerne beslaglagt et tomt Butikslokale til TøjDepot, og der gik Vagt Dag og Nat udenfor vort Hus. En Dag spugte Vagten min Mor, hvad er det egentlig for en skummel gammel !and, der trasker her forbi før det bliver Dag ? " Det er saamænd min gamle Svigerfar som passer sin yngste Søns Ejendom fordi Tyskerne har indkaldt ham til Tjeneste!" - Ach so! - Ein alter fleissiger Mann! -

Bedstefar var Krigsveteran fra. 1864 og som saadan deltog han i et Veteranstævne i København 1914, kort tid før 1. Verdenskrig udbrød. Københavnerne gav Veteranerne en meget hjertelig Modtagelse og mange indbød een eller flere af de gamle Krigere til et Besøg under private Former i Deres Hjem om Aftenen. Saaledes indbød ogsaa to unge Damer Bedstefar til et Besøg i Hjemmet. Da de to unge Damer var saa elegante i deres paaklædning, var det kun nølende Bedstefar sagde Ja Tak til deres venlige Indbydelse. Han var bange for ikke at kunde begaa sig saa fine Steder. Bedre blev det heller ikke da de ankom til Hjemmet, hvor en pæn ældre Herre blev præsenteret som deres Fader, Jeg kunde straks se det var meget fine folk jeg var kommen til, fortalte Bedstefar senere. Ven med deres Hjertelighed fik de dog Bedstefar til at glemme sin Generthed og han fortalte nu løst og fast om Krigen 1864 Sønderjylland og om sine Familieforhold. Senere Paa Aftenen forsvandt Faderen til de unge Damer og kom derefter atter ind i Stuen i Uniform. Nej, hvor blev jeg flov, sagde Bedstefar. Her havde jeg siddet og snakket som til Ligemænd og nu viste det sig at jeg var i Hjemmet hos en af de højere Officerer i den danske Hær. Jeg undskyldte mig og sagde at havde jeg vist dette, var jeg bestemt ikke kommet med dem hjem, jeg var kun en simpel Mand ude fra Tandet og som saadan vilde jeg ikke have siddet og udtalt mig om de i Aftenens løb fremkomne Spørgsmaal. Hertil lo de alle og sagde at de havde været klar over dette paa Forhaand og for at faa mig til udtale mig, havde de fortiet Faderens Stilling. Til Minde om dette Stævne modtog Bedstefar en Brevpresser i formet som en Kanon. Paa Fodstykket ene side staar der Veteranstævnet 1914 og paa den anden 1914, (Denne Kanon findes idag i Onkel Hanses Hjem i Sommersted)

Da vi blev dansk i 1920 indførtes en Hædersgave, til alle Veteranerne, af den danske Stat. Den bestod af 100 Kr. kontant hvert Aar, samt en Hædersmedalje, indstiftet af Kongen. Kort efter Genforeningen besøgte Kong Chr. X Skodborg By paa Gennemrejse. Ved Vesterkroen mødtes blandt andet 4 endnu levende Krigsveteraner for at hilse paa Kongen. Bedstefar var een af dem og der findes et Billede af den Begivenhed, hvor jeg for resten ogsaa var til Stede. .(Skodborgbogen.) En anden stor oplevelse var da Bedstefar vistnok paa Jens Hørlycks Foranledning blev udnævnt til Dannehrogsmand. Selve Amtmanden fra Haderselv foretog Dekorationen, som foregik i hane egen Stue.

I Aaret 1923 - 84 Aar gammel - begyndte Bedstefar at skrante.

Forinden havde han haft sine Særheder Saaledes havde han en Dag da Bedstemor kogte Suppe hældt en masse vand i gryden, Sparsommeligheden sad ham i Blodet.

Hen paa Sommeren blev han syg og maatte holde Sengen. Far og Mor fik anbragt en af vore Staalsenge i Stuen, hvor man bedre kunde vaage og passe ham. Det gik langsomt ned ad Bakke for ham -. Han fik Liggesaar, som maatte renses og tilses hver Dag. Man maatte vaage over ham Dag og Nat.

Naar han fik Flasken til sit Vand kunde han finde paa at smide den langt bort over Gulvet! Til Far kunde han sige: " Aah, Andreas hvor er jeg træt, at man dog kan blive saa magtesløs! - Han som havde travet hele Sognet rundt, som skatteopkræver, som næsten aldrig havde været syg eller søgt Læge laa nu gammel og opslidt paa sit Dødsleje.

Men det laa lidt vanskelig med den sidste Olie. Selv ytrede han sig ikke og jeg husker Far vilde nødig paatvinge ham noget i den Retning En Søndag Eftermiddag, hvor det var meget varmt, blev jeg anmodet om at vaage nogle Timer hos den syge Mand. Gardinerne var trukket for de lave Vinduer for ikke at Solen skulde genere ham altfor meget. Jeg sad paa, stolen ved siden af hans Seng. Far blundede og ænsede mig knap. Det gamle Stueur tikkede sin vante Takt - jeg følte Dødens Skygge over Stuen i Kontrast til min pure Ungdom - gamle Bedstefar skulde dø. Saa pludselig kendte han mig og spurgte besværet: "Skal du snart ind som marinesoldat - Jeg maatte desværre beklage at det endnu ikke var saavidt, - det var de eneste og sidste Ord, jeg hørte ham sige. Tiden sneglede sig afsted her vil bies, her vil ties, jeg var bleven sat paa prøve, en alvorlig Prædiken om Liv - og Død. Bedstemor kom ind fra Middagshvilen, Gud ske Lov, jeg er ikke ene mere i Stuen, hun vidste , hvad der forestod. - Gamle, kære Bedstemor, som saa rolig, blid og nøgtern, som i sine yngre Dage havde klædt mange Lig og som næsten var fortrolig med Døden og dens sikre Kommen for os alle.

Saa rejste den syge sig op i Sengen, flyttede de magre Ben ud paa Gulvet, han rystede! Far! hvad vil du ? spurgte hun. Pludselig vaklede han og faldt sammen - jeg greb ham i mine Arme, han føltes allerede som et dødt, tungt Menneske. Bedstemor raabte ham lige op i Ansigtet ." Far - FAR Saa kom han til sig selv igen, han var kun besvimet i Karftesløs anstrengelse for jeg ved ikke vad. Jeg glemmer aldrig denne sære Eftermiddag, hvor jeg en kort Stund følte at holde min gamle døde Bedstefar i mine unge Arme - -

Begravelsen var pæn og højtidelig. Der kom Militær Æresbevisning fra Haderslev med Generalmajor Moltke og Kaptajn Thygesen-Nimb i Spidsen. Dannebrogskorset laa paa en lille Pude paa Kisten, den skulde leveres tilbage til Kongen.

Gamle Bedstefar var gaaet bort, træt af Dage. Fattig var han alle Dage, men hæderlig i al sin Færd og i alt hvad han foretog sig. Ære være hans Minde!- -

Toftlund i Efteraaret 1957
Lydik Prehr